

(5) 182 8/12

indexed

calc
Wp. 18/1-
A.J. Mahloane

Village organisation,
crimes and adolescence on Carlsruhe.

PP. 1-26*

8/12 1885

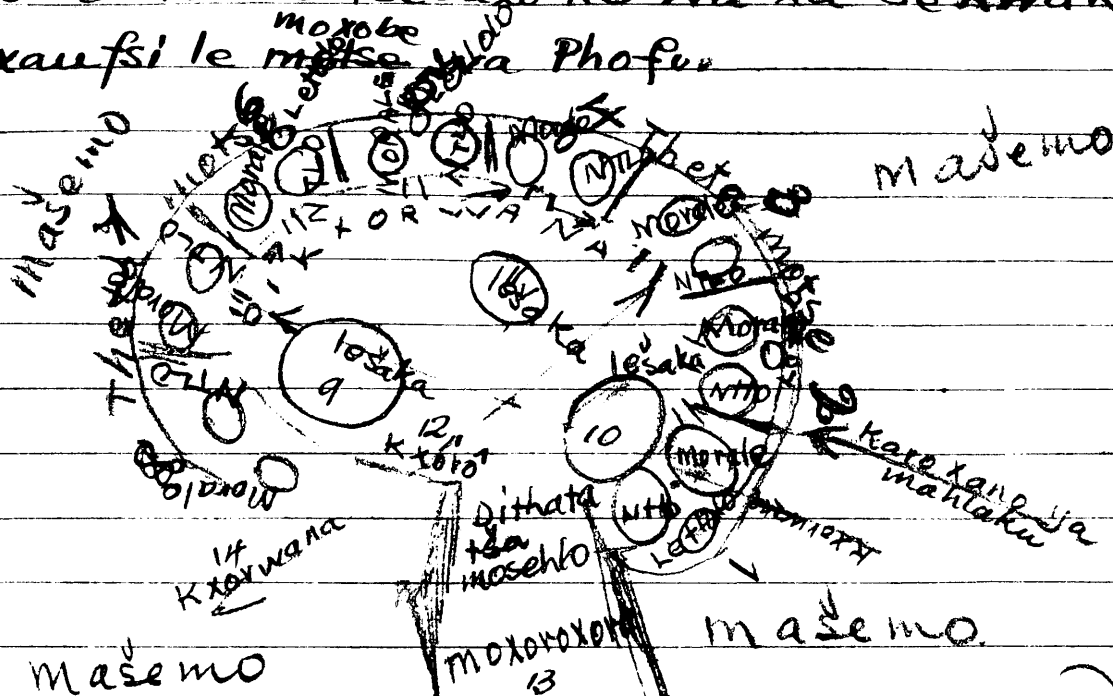
0

18 JAN 1939

1/26 K34/12

No 3. Village Hut

Motse o ke o tsebaxo ke wa xa Se Kwakwa,
o kxau fsi le motse wa Phofu

8/12

Dišexo di êpêlwa mašakeng. Village Plan

Thêta motse ke le xora la xo dikeletša motse.
 moxoro xora ke tšed e tšwelang ka ntšê xa
 motse e le marora ka thokô tšê pedi.
 Kxôrwana ke monyakô wa lapa.
 Le Hôlo ke mntlo ya xo thšêla mabêlê, e
 axiwa ka mafuri. Se šexo (grain basket)
 xa se a felwe ntlo, fêla se a thšeletšwa
 fase ka lešakeng. Morale ke ntlo ya xo
 xotša mollô (Kitchen). Mntlo ke ya xo rôbala.
 Kxôrô ke fêlô la banna ba xotšang
 mollô, banna ba dula xona, basadi ka
 xaê, banna ba loxa mēdi xona.

No3 village, Hut

K34/12

II
 Bangwê ba a betla, bangwê ba a lota dišexo;
 bašimane xê ba boya xo diša, yo mongwê le yo
 mongwê o tšwêla a swere^{lexong} ta xo beša kxorong,
 yo a sa tšeng nalô, o a tširua mollô. Ba xama
 dikxomo kxôrông. Xe moêng a tsêna, o tsêna
 pele kxorong, a lothša banna, a kxôna a ya ka
 xaê. Xa a jo fetêla ka xaê, a se lothše,
 o tšetše molaô, a ka a kobiwa motseng
 Bašimane ba thuthupiša di thuthupe kxôrông
 ka se tšekxe tšekxe. Xo ya kaêlanwa
 xe banna ba ile ka xaê. Ba kxalabyê ba
 botša bašimane tša kxatê, tša dintwa, le
 tša xola ba tšona diphoôfôlô le ditau.
 Bašimane ba kxopoketša maxôbê a
 bôna maImoka ba jêla kxorong.
 Kxatsele e jema ke bašimane kxôrông^{**} le
 di hlakwana tša dikxomo le dipudi.
 Ba rokotša dikxomo kxôrông. Xe
 motho a ile kxôrông xe ba xama, xa xolo
 xe e le moêng, ba mofa maswana
 ka kxamelô xore a nêwê; ke hlomphe
 ya xore ba xo amoxetše xa botse.
 Kxorong bašimane ba itiša xôna, ba
 raloka xôna ka ngwedi le banenyana
 xe bašimane ba boya madišong, ba fa banna
 maxôlô ba tšutswa banqateletša dinonyana
 ditsiba.

III No 3 Village Hut.

K34/12

182

Ere xela banna bailo ja ka xaê, ba šale ba di beša. Xôna mo kxōrōng ke mo xo tumišwang ba ba rupilexo, xo nyatšwa mašoboro. Mašoboro a ha ba a bōna xore xa ba phêthêxa, ba yo rupa. Melato e vêtêlwa kxōrōng, dialoxa di tlda kxōrōng, dinaka di binwa kxōrōng. Kxo mo xe e bolawa, e bobêlwa e buêlwa kxōrōng, e hopêlêlwa kxōrōng. Dinonyana le diphōôfōtswana di šimêlwa kxōrōng. Ka xaê ba thšaba xo thšira pana le basadi. Krōrō ke selō se sexolo. Seéma Seje: Monna, o nna kxōrōng; mosadi o šala ka xaê. Dikxomo di lala ka kxōrōng, xe xōna le seretseka mo lešakeng; di xamêlwa xōna. hêlôlô la mabêlê xale axiwe fase, le axiwa xodimō xa motheōwa mafsika, le thšabišwa mohlwa. Nho e ngwê le ye ngwê e na le mongwa yōna. Nho ya pele ke ya Mmapu Montša, ngwana a xaxe ke Kwena, mosadi wa hake ke mehatša mmapu, Mmapu o na le bana ba bararo. Nho ya bobedi ke ya Mapoma wa Mokwalabyê, o xa ana morwa, o tšere mosadi, o tšere ke lapa, o êta a itopêla. bana le Bakope, o feletšwe ke bana, a ba a rea yo mangwê Ditloko tša Kxabo a Rakole, a xōna a mo phêla

IV 182 No 3 Village, Hut

K34/12

Ditlokotloko ke xore ditshêlê. Ke xore Kxabo
 a Rahole o be ana le ditshêlê Kudu.
 Ke leina la ngwana wa lehlôkô, mo xongwe
 ba ka no rea xore ke "Mpya". Ntlo ya Boraro
 ke ya Kxôle, o tšere Nkolô wa lefetwa,
 lefetwa ke ngwanenyana yo a sa
 tšerwe xo, a fetwa ke masoxana. Ba mo
 fetile ka xore a be ana le leihlô le tee fêla.
 Ntlo ya Sone ke ya Masama Sekwakwa
 monye a motse, O na le bana ba ba
 selêlaxo. Maina a bôna Šia: Thabišî,
 Seakxi, Râmokone, Mašuxo, Ntsakile
 le Monyanya. Ntlo ya bohlango ke ya
 Mafôša Mabokela, o na le bana ba babedi:
 Š Ledile, le Tlakana. Ntlo ya Boselêla ke
 ya Moithšela. O na le bana ba babedi
 ke Tiledi, Moithšela le Mašadi Moithšela.
 Ntlo ya Bošupa ke ya Potšiši Sekwakwa
 la Sekxowa ore ke yêna Piet, o tšere
 mosadi a moxolo a xe, o tsošetša moxdoaxe
 ntlo; ka moraxo a ha a tšea mosadi
 yo a anang yêna, yo e bang waxaxe.
 Xe yo moxolo a hwile, yo monnyane o šala
 a tšea mosadi waxaxe, xo byala le xe
 yo monnyane a hwile, yo moxolo o tsêna
 ntlong ya yo monnyane.

182nd Village Hut

K34/12

NTlo ya bo rôba menô ye mopedi ke ya xa
 Mokwena. O na le bana ba ba bedi ke
 Monoxe Mokwena, le llêlê Mokwena,
 ke tsôna dintlo tša xo phêthêla ka
 thokong ya moxobe. O axilwe ke banna.
 monye wa ôna ke masama Sekwakwa,
 a latêlwa ke monnaxe Piet Sekwakwa,
 Mafôša Mabokela ke molamo a masama
 le Piet, motse ona e bitšwa waxa Sekwakwa.
 Palô ya 9 e bonthša lešaka la dipudi, palô ya
 10 e bonthša lešaka la dikxomo, palô ya 11
 e bonthša lešaka la dinamane, palô ya 12
 e bonthša sebešô / sa banna sa kxôrô, palô
 ya 13 e bonthša tselâ ya xotšwêla kantlê xa
 motse e bitšwang mōxôroxôro. Palô ya 14
 e bonthša kxôrwana ya xotsêna ka lapeng
 lapa le lengwê le lengwê lena le
 kxôrwana ya lōna kxôlê a morongwa
 le yêna ke molamo wa Masama Sekwa
 kwa. Ba bangwê ejo ba batho ba motse
 fêla, ke batseatsena ba lothša Sekwakwa.
 Moaxi wa motse peleng e be e le
 Marwala Sethinya wa xa Nthšimudi
 Sekwakwa. Ke Mothokwa xe a lothša
 ba mo rêta byalo; ke Letsutsa mohuta
 wa xa bo, mohuta wa Mapono (Swazi's)

VI
182

No 3 Village Hut

K34/12

Banna ba kxethile felô fao ba ba bexo ba Sepela le Nthšimodi Marwala Sethinya Sekwakwa, heina le la Marwala Sethinya, ke xe a ithêta ntweng, a're nna ke're xo bolaya e're motho a se a hwe ke morwale a ete thinya thinya. E be e moxodimo xa mmoto; xo Kxethilwe felô fao xove xo bônwê madira xe a etla a sa le kxolê, ba itokisetše bôna. Xa xolo ke kxaufsi; le dithaba le makxorobohlong fa xo iphihlwang xôna xe xo thšabiwa manaba a bôna. ~~Ebe's~~ Xa se kxolê kxolê le dithaba, xe batho ba thšaba ba ka tsêna dithabeng ka pela. Xa xo kxethwa moedi, xoba tswapô la mmoto xe xo axiwa motse, fêla xo kxêthwa thaba, sehlölelong sa mmoto, le xe e le kxaufsi xa sekwa xa xo ratexo. Lebala baleng xo ka se axiwa motse. Motse wa xa Masama Sekwakwa o lebeletše letsota (North) Thêta motse e axilwe ka dithata xore le xe manaba a ka rata xo tsêna, motseng bošexo, ba rata xo o fiša ba palêwê, le xêna di kxôrwana tša motse di pitlaxane kudu, xe ka se tsene motho a boputše ngwana, di a pheketšwa ka maphika, xe lephika le lla bošexo, xôna xo tšaka banna ka

VII village, Hut No 3

K34/12

182
 marumo le dithoka le sethunya, ba boifa
 ma~~o~~krôkrô. Ma~~o~~krôkrô ke batho ba ba bexoba
 ba^ulêla dikxomo bošexo ba di thope. Motse o
 o axilwe mabung a mabotse. Xa se mo
 lekxwareng xoba lešukuhleding fa motse
 o axilweng xôna. O axilwe kxaufsi le
 metse ya Borasebethšele, Mašiatšidi,
 leya bo kxaba a Rahole. Ke kxaufsi
 le metse, xo tikoloxô ya mexobe wa Phofô
 le wa Mašuxo ke mōnōxa, metse a xôna
 xa a phše. Motse o dikeleditšwe ke
 mašengwana a dirôkôlô, mašemo a naxeng
 le ôna a xôna a maxolo, mašemo a ka
 mafuri ke moakolo wa bana.
 Pele motse xo sešo xwa thêwa motse xo bitšwa
 matwêtwê, ~~ore~~ a bêe motse, tikoloxô ya thêta motse
 e bewa ke yêna, le lešaka la dikxomo la dipudi
 o a le beya xore ^{le} di a^{le} di ntšifalê, tikoloxô
 ya lapa le lengwê le le lengwê, o a leboxina
 ka kxômôxe a phethile mošomo wa xaxwe.
 Leina la Makxônatsöhle bare ke Rāmela.
 Xe a bea motse o êpêla dikôkwane
 tša xo bea motse, o di êpêla ngwaxa o
 mongwê le o mongwê, ka xobane di a
 tsofala dikôkwane tšeuwe. O tšea dithatana
 a di ^{Hotš} a sehlare a di kôkôtêla fase xe a
 bea motse. ^{Are} ^{moloi} a ka se tsene.

viii No3 Village, Hut K34/12

182

Ha ba bolae pudi xe ba bee motse, ba bolaya
 pudi xe ba dia Sedimo sa xo alafa motho,
 He e le pudi ya Sedimo e nwešwa Sehlare,
 ba tšea motse ka lešapelo, ba thšela mpholo
 xe e enwa motse a ke moka ke lehula pudi.
 Sehlare se thšelwa ke ngaka. Ngaka e
 lefivra ka kxomo xe e beile motse.
 Lešaka le axiwa pele ka moraxo ~~axiwa~~
 axiwa dintlo. Dintlo di dira modikelele,
 tša e ba le kxôro e tee. Banna ba axa
 motse ka dithêmo tša di thata. Ba thušana
 le meloko le ba xabo bôna ^{le} masoxana a seng
 a tšee a ba thuša. Hut. Ntlo ye ke e tsebang
 e kxolo e axilwe ke banna le basadi. Banna
 ba rêma dithêmo, masoxana a ya maloding,
 basadi ba ya byanyeng, banna ba ya
 meding xo loxa dithapô tša xo rulêla.
 Dipatêlo di rêngwa ke banna le tšona.
 Ba rêma dithata tša mehuilere, tša mekxo kxothwa
 ne, le tša mekwele, le merekudi, Mabyang ba
 nyaka mothšikiri le morutêla le kxolane, xexo
 sena byang ba rulêla ka dihlaka tša mabêlê
 le tša mabelê^{le}. Malodi ba šumiša a
 mooka le mošu le moesele le mokxoserumu.
 Ba hlwa ba axa letšatši kamoka. Mabati a na
 le mehuta e mebedi ke moxoxoba le moêmê.

IX No 3 Village, Hut

K34/12

182

Moxoxoba ke la xo xoxoba, moêmê ke la xo êma,
 xe motho a tsêna ka ntlong ya moxoxoba o
 hopa ka mpa fase a kxôna a êma ka teng xa ntlo,
 xe e le moêmê o khunama kudu kudu a kxôna
 a êma ka teng xa ntlo. Merapalêxô ke dithata
 tša xo thekxa lelati ka mathokô, diakxophe ke
 dithata tša ka fase le xodimo, mo lelati le
 swetang xôna. Dišaramo ke dithata tša xo ^{dira} beya
 mathudi. Makotwana a ntlo ke dithata tša
 mafata tša ho thekxa dišaramo: Dipalêlô
 di bofya ka malodimo dithateng tša xo
 dira hlaka. Moxare xa dithata tša xo dira
 hlakâ, xôna lethata e kxodimo dithata di
 hlakana e bitšwa xore ke mošibiš'i.
 Xe ntlo e ~~dirilwe~~ ka dišaramo xa e bewe
 mabalêlô, dišaramo di a nnana, xo bewa
 byang bya kxolane ba bofya ka malodi.
 Dikôkôtwane di kôkôtêlwa mo lebotong la
 ntlo; ~~ni~~ phulwa dithata mašoba tša tšentšwa.
 Di thekxa dithata xore di se redi moxe le fase.
 Lebato ba le tiiša ke di getana le maekxe
 a di kxeru. Le dirwa ke basadi ba
 motse ka moka, ba bata ka xo xa kololane
 ba re phša! phša! phša phša! phša! ba dira
 ka dibato, ba šašeditše metse pele.

X Nq132 Village, Hut

18 JAN 1939

K34/12

Sebešô se dirwa ka moralleng, ba fata molete
 wa thete budi, ba o bata, ba bea dingetana
 ka mathkô le fase, ba bea mathsexo a
 mararo a xo thekxa pitša. Mathsexo ke
 mafsika a xo lekāna xo thekxa. Mafuri
 a a xiwa ka mahlaku ka moraxo xa ntlo,
 lapa le moxare. Sefatana se fexa dipheta
 le ma fehlô le maho. Xa se tee, xona le sa
 mahô, ~~se~~ se nna moralleng; sefatana sa
 dipheta se una ntlong. Molaadimo ke
 thata ya xo potla ka fa ntlo, e fexa
 mesese le mekxopha ya xo apara bošexo,
 le ditsiba. Diphata ke ~~se~~ mekxophaya xo
 alwa. Sehlare sa xo bea ymele ke ša xo
 bea motse, xo o šireletš melekong ya baloi,
 le xore baloi ba se la le ba xo bintša ba
 xo panne. Mathsexo xa a thswanélwa xo
 kutološwa, ~~xo~~ hošwa le lengwê xe motho a
 hwile, xwašala a mabedi ka moralleng. ~~It~~
 Le xore la motse, lešaka la dikxomo, lešaka la
 dipudi, lešaka la dinamane, xa tša swanélwa
 xo rutlwa le xo xotša mopô ka tšona,
 Letlôlô le swanetše xo nna le tsēna phefô xore
 mabêkê a se fehlwe. Hlaka ya letlôlô xa ya
 swanêla xo kroma le bota. Mo xo lexo sešexo ka
 lešakeng xo swanetše xo noba totoma xore metse a
 tsene.

XI Village, Hut NO. 3

182

K34/12

Moletse wa xo thšêlwa mabêlê o epiwa mofase
 mo lešakeng la dikxomo, xwa išwa fase, xwa
 xwaiwa moletse wa nkhwiribisi, xwa dilwa fase;
 ba dira moletyana fêla wa xo lekana motho xo tsêna;
 ba xwaya moletse ka mathokô, Sefala se dirwa
 ka bolôkô ba dikxomo, se bopya ke basadi,
 sa omišwa moletsatsing, xe se omile se nna
 ka mathuding sa ^{thš}shêla mabêlê a xojwa.
 Sefalake yôna saka ya basotho. Xe mabêlê
 a fedile ka sefaleng xo e pollwa mabêlê a
 sešexo. Bothakxa bya mahlatu ke xoswaela
 xore xo se tsene selô. Bothakxa bya mabôta
 a ntlo ke makwala le makxôlô. Xa xo
 kxabišwe kxôfô le mabati. Bothakxa ba thêta
 motse ke xe ditlata di be betlilwe di lekanêla.
 Bothakxa bya lebato ke xe ba ritetše fase xwa
 eba boreledi ba kxopha dipitsi, matata mofase,
 le mesese. Ke maina a mekxôphô.
 Bothakxa bantlo kwa xodimo ke sehlôa sa
 yôna. Ba loxa mabyang ba bapa ka malodi,
 ba apeša mošibišiši. Dintlo di na le mehuta
 e mebedi, ke ntlo, engwê ke kudupa. Kudupa
 ke ntlo ya xo botwa le kra xodimo, xa ena
 jethšoba, e bothithô marexa, fêla meboya
 ya bošexo xa e tšwe, xe o tsêna xôna pele o
 thšêlwa ke sešisa monkxô xe e sa leka bošixo.

XII village, Hut No 13

K34/12

182

Motse wa kxoši ka mehla o nyaka letswapâ la
 thaba, nhlorana ya thaba. Xe e le metse ya
 bafô e nna mebotong le xole meeding. Mašaka
 a dikxomo a mokxōrōng; a ka xare xa kxōrâ.
 Dintlo di ka xare xa thêta motse. Matlōlō a xo
 bolokêla mabêlê a ka mafuri. Dikxomo xe di
 le ka fa xare xa kxōrâ di thhabišwa maokxōkrâ.
 Motse wa kxoši xe o le sehlolelong o direšwe
 xo hlola manaba. Xexotsen^w motse ng xo lothšwa
 mong wa ôna, xe xo tšwiwa motse ng xo thwe šalang.
 Xe xo tsênwa ntlong xo thwe koko. Xe ^{xo}tsênwa šakeng la
 dikxomo xo lothšwa banna, xwa kxōna xe botšišwa
 kxomo ee timetšeng. Xe motho a le fa motse ng o
^{dira}~~dira~~ sa benye motse. Xe motho a le kantlong o
 ya ihlomp^{la}. Motho xe e le moeng xa a thswanêla
 xo tšwa kafa, a tsêna kafa. Moeng o naka di
 maripa, o a iphutha. Mokxwa o mobe ke xo
 êmêla batho ka dinao. Boloi ke xe ~~xe~~ motho a
 kxotsa bana ba motho gre ke babantši.
 Xo dulwa fase xe e le moxwê o nna
 lexoxong. Motho xa ^aswanêla xo thseletša
 batho ba baxolo, xa a swanêla xo bolêla
 ka fa a ratang le ba baxolo. Xo thswêlwa
 mare ka sebešong, xoka lengetaneng;
 la ^{la} nmutedi wa dipudi. Xo rotêlwa
 ka pitšeng ya letsopa bošexo.

XIII 182 Village Hut - No. 3

K34/12

xo rôbalwa ka ntlong, le xe^e le fa lapeng, le moraleng.
 Xo jêlwa ka moraleng, banna ba jêla ka fa ntlong,
 bašimane kxōrōng. Banna ba motse ba ja le baêng ba
 banna, baêti^{ba} banna, ba sepedi ba banna. Bakxekolo
 basadi, mathari, ba ja xo tee yo mongwê le yo mongwê^{mongwê},
 o jêla ka lapeng la xaxwe. Bannyana ba a jêlana, le
 masoxana le ôna a a jêlana. Ngwetšiši xe e sa tšō xōrōxa
 e ja le monna wa yōna moxopo o tee. Baêti baba
 sa tsebyexo ba ja ba le tee. Bana ba ja ba le tee.
 Kxōšiši e jêla ka ntlong le batseta ba yōna le Indunale
 yōna. Mollō swanetše xo dirwa sebesong, le kxōrōng, e se bang
 ka šakeng, le lapeng, le ka fa ntlong. Molōra e thšollwa
 letlaleng, e se bang ka mafuri. Xo sethwa ka fa moraleng,
 e se bang ka ntlong, xo šilwa ka moraleng, e se bang ntlong.
 Byalwabo diwa ka mafuri. Ka dikxōrō. Dirōkōlō di kxaufsi le
 motse, kantlê xa motse, ka ntlaxo xa motse. Xo thšabišwa
 dikxomo xore di thajja. Motho xe a lwala o hutološwa ditaô,
 fêla xa ba tloxele motse ka xo o thšaba. Xa ba tloxele motse ka
 va ka la lehu le lexa dima. Xe^e se fa xongwê ba ka bōna
 dikotsi tša xo latêlêlana xōna ba ka tloxa. Xa ba tloxele motse.
 Motho xe a nyetše o unna le papaxe. Banna kamoka xase
 benye^{metsana} motšana. Mosadi yo mongwê le yo mongwê
 o na le ntlo ya xaxe. Dintlo di axiwa ka xo latêlana
 xa basadi. Xe ba huduxa, ba a rutla mahlakvu le dintlo
 ba tloxele ditlata tša lesoro tša lešaka. Ba tšea mabyang
 ba o rulêla dintlo tše di swa. Xa ba sa êtêla matoko

8/12
XIV

182, Hage, Hut No. 3

18 JAN 1938

K34/12

Xa ba sa ya matokong ka xobane xa xona se se ba se
 Hoxetšexo. Xa xo sana yo a nang^{ke} thswanêlô ya
 xo dira se songwê, xe e se ba ba sa tloretšexo
 dišexo tša bôna. Basotho ba re xosa boêlweng ke
 teng; Šopeng xo ya boêlwa. Xa xo yo a ka
 ikanêlang xore nka se sa boya moka xore motho
 o swana le thšêlêtê. o ya sepela ka xo dikoloxa.
 Xa xona yo a ka dutang xo ôna. Dintlo ba a di
 thinta; xe e le thšemo yôna motho ka no e dira, ka
 tumêlêlô ya monye motse wa pele. Xe ba sa na
 le selô se ba se tloretšeng, ba tlanô tla ba hlôla.
 Xe ba huduxa motseng ba tla ba be mo xe
 xo ngwê ba ba thšabili phiri motho, Batho xe
 ba huduxa ba thšaba kxôrwana ya kôti xe e
 sekama, kxôrwana ya kôti ke thata e telele
 ga xo tloswa dihlare, ke modimo o šele.
 Xe e wa huduxa, ba re modimo o a wa.

Informant = Mrs. M. Mahlana
 Residence: Carlsmuhe.
 as initiation = hedingwana
 Collector = Mr. A. J. Mahlana,
 Carlsmuhe P. Bag,
 via P. P. Rust.

21 JAN 1939

K34/12

182 T No 26 Wrongs, Offences, Crimes.

Xana le mokxathlô, maxareng a dithsôlô^{ka}
 xo fetana^{ka} melato. Xe motho a khutlile o mongwê
 a sammone o ya lefa, Xe a befeletšwe yo
 mo^{ng} ka phoso o ya sôlwa ke banna ka
 mel^{omo}, Xe a be a itwêla xo se xo thome
 yena^{wa}, molato o fiwa yo a thomilexo xolwa, a
 lefiš^{wa}; Xe xo thswê^{ya}re yêna o a lefišwa.
 Xe mo^{sadi} a lwele xo lefišwa monna, bare monna,
 a ka be^{mo} a mo kxadimole. Xe e^{le} bana, ba a
 inamis^{wa}, ba itiwa bare babedi xa balwê.
 Xe e le^{badiši} ba ješa mabêlê, ba a bêthwa.
 Xe ele b^{aratho} ba motho ba lala basadi xo lefa
 bôna, b^{ba} šomela; xe ba se na dikxomo, yo
 moxole^a ka no bathuša xa arata. Xe ele
 motsw^{ala} a motho le motloxole a xaxe; bôna
 ba tl^a lefêlwa ke ka bo bôna. Badiši xe
 ba je^{šitše} mabêlê, ba a itiwa. He motho a
 tl^{itše} sefereketšo, a se bonwe, ke šepa la
 bo^{xexo}, xe le na monye. Xe motho a fatile
 m^{olete} tseleng a rôba batho, o a lefišwa.
 Xe motho a lesitše diphšatta (traps) naxeng
 a swariša dipudi, o a lefišwa.
 He motho a bolaille motho, o a bolawa
 ka thôka. Xe a mmolaille ka phoso xoba
 ka bôomo, o ya bolawa, bare o tla
 ruta botši.

Wrongs, Offences & Crimes.

Xo na le mokxathlô maxareng a dithsolô ka xo fetana xa melato. Xe motho a khutlile o mongwê a sa mmone o ya lefa, xe a befeletšwe yo mong ka phoso o ya sôlwa ke banna ka melomo.

Xe a be a itwêla xo se xo thome yêna molato o fiwa yo a thomilexo xo lwa, a lefišwa. Xe xo thswenyane yêna o a lefišwa. Xe mosadi a lwele xo lefišwa monna ba re monna a ka be a mo kxadimole. Xe e le bana, ba a inamišwa ba itiwa ba re "babedi xa ba lwe". Xe e le badiši ba ješa mabêlê, ba a bêthwa. Xe e le baratho ba motho ba lala basadi xo lefa bôna ba ba šomela, xe ba se na dikxomo, yo moxolo a ka no ba thuša xa a rata. Xe e le motswala a motho le motloxolo a xaxe, bôna ba tla lefêlwa ke ba bo bôna. Badiši xe ba ješitšê mabêlê ba a itiwa. Xe motho a tlosetšê sephereketšo, a se bonwe, ke šepa la bošexo, xa le na monye. Xe motho a fatile moletê tseleng a rôba batho o a lefišwa. Xe motho a lesitšê diphšatla (traps) naxeng a swarisä dipudi, o a lefišwa.

Xe motho a bolaile motho, o a bolawa ka thôka. Xe a mmolaile ka phôsô xoba ka bôomo, o ya bolawa, ba re o tla ruta botši.

182 II, Wrongs, offences, Crimes No. 2⁶ /34/12

Yo mongwê le yo ~~mo~~ ~~ya~~ mongwê, yo a bolayaxo
 motho o a bolawa. Xe e le bana ba wetsana
 ka sedibeng, yo a setseng mongwê a hwile, o
 ya bethwa fêla. Ba ~~ba~~ xa mošatê taba ya
 polaô. Taba ya polaô e rërwa ke kxôrô,
 kxoši yêna ke moahlodî. Polaô xa e
 ritelwe le xôna xa e na bokwala. Xe motho
 a be a ithšereletsâ, xa a na molato. Xe motho
 a humanwe a otswa, o a bolawa ke
 monye a utlo ka selêpê, xa a na molato,
 hodv le lefa ka setopo. Xa a sa penyana
 naê, o ~~ho~~ hlabêlwa mokxoši; "wa thwe"
 lešola! Maiming Motho xe a ripile motho
 letsôxô o a lefa. Xe a katiseditše motho leihlô
 o a lefa. Xe a robile motho letsôxô o a lefišwa
 ka kxomo. Xe ^{motho} a ripile motho tsêbê o lefa ka kxomo.
 Monna yo ~~mo~~ mongwê o kile a lwa le yo mongwê a
 mo rôba letšô, molato wa ya kxorong, koro wa xo
 rôba ^{letsôxô} a iša molato kxorong, banna ba kxobinwa,
 wa tsena molato, molatêdi wa kxoši a thôma aŕe:
 Xaŕe na se re le bileditšeng bakone, taba ke ya
 madi, morwa mokêtê kêtê o robile morwa mokêtê letsôxô
 ba lwa. Sidiveng Bakone ditšeng! Dina le banna!
 Ba ya natšô; Ba ya natšô! Monna a ^{kxôrô} a êma
 aŕe: "Morwa mokêtê o nar le molato ka xo rôba
 inongwê letsôxô. Ha a le fê!"

III 182 Wrong, offences, Crimes, No 26 K34/12

Kxôrô ka moka ya motswa yare xa a lefe. Setulo sa tšwela kxorong xore a tlo ahlola molato, kxoši ya tšwela e nanaile apere mokxopha wa nkwe; xa a sa tšwela kxorô yare ka moka; tlo morêna! Tlo morêna! A filila aye kikinene mo setulong. Ba mo tšwela tšona dikxang tša kxorô. kxoši yare o a lefa sekêkête sa mma mma, o ha lêmala, onthsa kxomo o lefa, o ha ruta botši. Bare Tlo Morêna! Tlo morêna. kxoši ya tšwela Setulo, a ya ka xaê. Bare o ya tšwela monna mokêkête, kxorô e tšwela mangangahlaxa a ~~anna~~ ke kxomo, e tšwela kxorong o sa le xosasa. O ^{ria} tšwela melato, melato ye mebyalo ya xo rôbana matsôxô; xe e le mosadi a rôbya ke monna o a lefa, xe e le ngrana wa xaxe o a lefa ka kxomo, xe a mo robile ka bôomo o a lefišwa ka kxomo, xe a mo robile a sa mma kaphoso a mo rôba, ba hare o mo khutlile, ba se mo lefiše, xe a mo robile ka xo sehlokomek, ke xona ba hare o mo khutlile, o be a sa mma. a seke a lefa. Xe o mongwê a phutše mongwê ntho, o a lefa ka pudi kwa kxorong. Ntho le madi ^{di} lefiya ka pudi kwa kxorong, xe a mo tiile ka patla, xoba a mo tubaka tubaka ka di feisi, xoba a mo raxa kaleoto, yola a se itwêle, moraxi, motubaki, motswa budi, o a lefa ka pudi ya eba ya mangangahlaxa, kxomo ya re xo lefa ya tšwela ke kxoši, bare o tšwela lêmêta a ^{no} bêtha batho. a no tswabola bangwê, a no raxa batho, xe a be a sa mma mma o hare ~~na~~ "ntlantlale" ke be kosa xo bone, ke xo khutlile, xe e le ka bôomo ba ka lwa, xwe fiwa molato yo a thomileng, xe a itšwela xa a na molato le xe a ka fenyayo a tšwenyanyeng, a mo ^{phula} tšwela, ba hare o mo kxônne o ya tšwenyana.

182 IV Wrongdoings, offences, Crimes No. 26

xe ~~banana~~ banana ba phulane ba a lefiswa ka nku xoba pudi. xe e le monna yo mongwe a mosadi wa yo mongwe o a molefa. xe e le mosadi wa xa xe xa a molefe, ba mosadi ke kobô o thiuthwa dintu. xe e le motho le bana ba xaxwe xa na molato ke bana ba xaxe. xe e le bana ba bangwe, benye ba bona ba ka dira molato. xe e le bana ba phulane ba a bethwa, ba babedi xa ba lwe. Bana xa ba lefiswa xe ba lwelê. xe a be a iphahlêla xa a na molato. xe a thswentswe xoba a rumotswe ke yo mongwe, xa a lefiswa, xo lefiswa yo a rumolaneng. Tabaya xe kata basadi e bexwa mosate. xe mosadi a sa bolele xore ke katilwe ke xore o tla be a be arata. Molato o na le mosadi. xe mosadi aye o nkatile, mokati aye ke ikxanetsa, mosadi xa a be asarate o mmotsa dikhotlo. ke xore felo fa mo katileng. Le xe mosadi a sa ba bonthse masupôšupô, moba bexo ba lwela, ba a dumela, ba e ya ka xae nina, mme ba šala ba moswere sehloxo. Benye ba mosadi ba šetše ba iteta dihxara, kxôre e re; Aowa barwa mokete, molato xa o lwelwe, molato o byalo o verna kxorong ya mosate, xa ~~mo~~ motho a katile mosadi o lefa ka xoxomo, xoba ba mo tseela dikxomo kamoka xa a xwaba, xe monna a xomisi tse mosadi a mmetha tsele a mmetha, o ya mo hlala. Ba ke mosadi ba buša dikxomo. xe e le yena mosadi a mo dumelatseng xore a mo xomise tsele, o na le molato. Mosadi xa a dumelêlwa xo xo misura tsele e tla be e se mpa ya monna a xaxwe a etopile.

Abuse, slander, derision. Xa xona taba xe yo moxolo aye xomonyane sekete kete sa xaxo, yo monyane aka se ipuseletse a moxoxa, xe e le ba baxolo kamoka xona ba ka lwa, ka xore yo mongwe o tla re sa mmaxo sa re, yola aye le wena. ke mphela ke xo bôfakôfana. ke xolwa. xe e lethoxano mo sesothong xa e ilešwe, ba no roxana, chwetse moroxiwa a se nataba. He ba kaêlana aka no mo thsêxa ka ta a ratang.

182 ¹⁸² wrong, offences, crimes, No. 26
 21 ²¹ ^{34/12}
 Xe e jo^{ba} mahlapa a xo roxana ke seji^o xo batho ba baso. Le xona bana le xo ba roxiwa ka mahlapa a uwe xa ba sa ekwa bohloko. Thoxanò ke thwaêlê.
 Mahlapa a ba a roxanaro ba uore setôtêkêtê sa umaxe. Xaxolo ba bolêla ka dithô tse di sa bonweto tse di fikhilexo: Xe ba kaêlana baïre nkae ka^{umaxe} le xo ja malôkô a di xomo, papaxo le xo sepela byalo ka hlâme, tsope tse e reng ke tsa pudi, nko tse eveng ke tsela. Ba bangwê ya bana ba xona fa ba a sexa, ba thsexa dika tse, xa^e se yêna a be a befelwe a lwe le yola a bexo a mokaêla. | 14/40
 Xe ba roxana baïre: motêtê a ~~taxe~~ Nyô a umaxe, mosela a Rakradiaxe, le phsinyaraxe, le mosôna umaxe. Dino fetšwa ke ba roxant ba o. Xa di fetšwe ke batswadi ba bôna, le xona xa di ee kxorông.
 Xa se taba ye ka ya kxorông ya lehlapa, xe motho a roxile yo mong le yêna o ya ithoxêla xe ba lekana. Xe e le yo monyane a roxile yo moxolo o ya phophotha fêla a se nche selô. Xe e le yo moxolo a roxwa ke yo monyane o ya umêtha, le babô ke bôna ba ka se eme naê. Kxôši le xede Induna y bôna ba ka no roxana ka fa la ratang, a na ba roxa mokxalabyê yo e seng thaka ya bôna, a ka se bolele selô, o ha ne motša bohloko, le xona a se Lonthše kxôši xôre o thwele bohloko, xobane a ka ha a minêtha. Xe e le bopapa le bouma a motho xa ba swanêlwa xo roxiwa, e ka ba molato, waff xore motho a lefišwe. Xe ke le motswala a motho yêna xa a na taba le xe a ka roxiwa; ke thswanêlô, ka xore ke motswalaxe, xa a na^o taba. From A.J. Mahloana! Earlsroke P. Bag, via P. P. Rust.

8/12

182

Bana xa ba sa le ba ba nnyenyane ba hlwa ba raloka,
 ba dira mantlwariwane, ba šila mabu, ba a pea
 dipitša ka me hlapoloxô (urimes) ba sa xo tše mollôka
 fase xa tšona. Ba a khutélana, ba nyakana.
 Ba a pea dikxotswakxotswane ka dipitšana.
 Ba šimana ba bop^a dikxomo ka letsopa, ba di lweša,
 ba di axêla mašaka. Ba di pana, ba di xôxa
 le fase ba re di a lema. Ba axa ^(small houses) mantlwariwane
 ba raloka kateng. Ba raloka Hibila, ba
 bitšana ka melodi. Ba a kobana; ba fana
 bokati, yo bo šetseng le yena ke ngwana-a-
 nkoto-le-boladu, o hla lala a phuphura dintu.
 Eupya a ka sedumele taba yeo, o hla kitima
 xore a ba šie. Xa a se na lebelô, ba mo
 swara, a lala ka bokati. Xe ba raloka bokati
 ba raloka kamoka. Ba khutélana kamoka.
 Bananyana ba kôta ba le tee, ba šimane ba
 hlabu ditwê ba le tee. Dilô tše ba rutana ^{ba tše} ng
 kwatâ, kwatâ, mmotwanaeng, se raloka le bašimane,
 bananyaneng o thšaba, o thšaba thupa tša meretlwa.
 Ngwananyana o hla nama tloxêla bašimane
 a ya bananyaneng ke polêlo ya xo nyatša
 mositsana yo. Xe ba bolêla temana yeo
 ba e polêla kamoka, a ba a hlabya ke
 di hlong, a ipina ^{moloto} xe a raloka le bašimane.

II Youth ¹⁸² No. 13

K34/12

Ditshutô tšê ba di tsebaxo ka hloxo: Ke tšêi-
 Peke, Peke, matkelane, seli seli fothšomane, a pee ju
 sepeke, ma katapedi polo, inthši, inthši, inthšig
 pae, thuu, pae thuu, pae sak. Ke xe ba kxêthelana
 bokoti, yo bo šetšexo ka yêna to ya ba
 koba (fô^m) le tšêdingwê, xa ba xodišane
 ba fo ithalokêla. Ba lothšana le ba melo ko.
 Xe ba bôna ngwana ba bôna papaxe, kxodišô,
 hlomphe, xo rata metswalô, ba ruta ke babo bôna.
 Xe moêng a fihla bare sepela o yo lothša, a
 lothše; le xe a xodile a ka se lebale, o tlanô
 lothša. Ba ruta ke batswadi ba bôna xo
 lothša. Le batho ba motse bare lothša ba aba
 ruta, (xo raola), xa ba ba botšô xe ba sešê ba
 raole. Mošimane xe a ka raola xa baka
 botšê motha, e mpa mosi tšêna, o dirêlwa,
 monyanya, bašila, ba monea dimphô. tša
 xo swana le masêka, dipheta le tšêdingwê,
 le ditilwane, o a fira. Ba šila thakxwana
 ya fola ya tšala, ba hōma thakxwana ka
 dipheta bare ke ngwana, ba mo ôpêlêla,
 ba ôpêlêla kxôpha. Kxôpha ke monnyana
 yo a raotšexo. O ya lairwa ke bakxekolô
 le mathari, xore a seke a sepela banna
 ba tla fa ngwana. Byale o Ha thōma xoba
 thšaba.

182

Youth NO 13.

K34/12

Monganyana xo binêla kxôpha o tšea tšatši le le tee. Ba ybina, ba ketsa meropa, ba lêma dinaka, ba hlaba mokxôfi. Baapara tše ba di apamng ka menyanya, e lexo dipheta le difotô. Mosimane o laura ke banna ka thokong ya basadi, tsa xo welang. He motho a raotše o na le ditokêlô tša basadi le tša xo raloa le basitsana ba ba raotšeng. Ha a sa raotša o bitšura le kâ kâ. Xo raola ke xo ctelexa ka tsela ya bana.

Courting. Lesoxana le monnyana xa bana kopanô. Xe matlesoxana le nyetše monnyana ka dikxomo, o ya dumêlêlwa ke batswadi xo ya ntlong. Ba kopana dinakeng, batswadi xa ba ba xanetše, le meketeng, le xôna xe ba hlakana le bannyana ba ba thswara matswele. Ba ne dumêla mo hatsaka, xe ba isitše dinaka xongwê ba ka no lala nanyang nabô, batswadi xa bana tabaf xo kxêthana xa bôna xo ka se diie xore ba tšeano, monna o xôna yo e lexo motšei, yo a mo kxethilexo ke phuti ya xaxe. Fêla a itotê xore a se mo senye. Xe monnyana a xana ba mo thšêlêla sehlo sa xore a mo rate. Ba se bitša moratiša, xe ba seno mo thšêlêla a ka sehlo a mo xana, o tla jôre ke a morata, xa xôna se a ka ithšireletsang ka sôna ka xobane ba kase mmotše. From: A. J. Mahloana, Carlouhe P. Bag, via P. P. Rust. Initiation: hethakana; Residence: Carlouhe.

Folklore, Poetry

o) Hahlamedupe ke lla lesereng, xa ke
 o) Ke lla malatsi a hudile.

Mabele mabelexa batho

Morula ngwana nmakehalahalang,
 ka bana ba bangwe, nkae baka ke
 tsetsa lehothlong, more wa bo phala
 le kolobê. Kxomo kxolela mosiwana
 mahlô. Moxosi a nmanatlala

a thaba, xa ke supiwe ka mona,
 ke supiwa ka letswela, setimela
 se tseba kxang le pere, kxang ya
 tla ya lala dipere, e bang thouthsu
 makxala, molelemedi, nto ya bo
 Mosadi a dipepe. Xa se matseletsele,

empa e lota mapthaladi a tsele
 ya ditshipi, xa se xpe ka moxala
 wa lodi, empa ke wa thsipi, e ka
 eba wa lodi e ka o kxala.

Xe se sepele, sere: ke tšwa kapa!
 ke tšwa kapa! ke tšwa Bai.
 ke tšwa Bai! Phōfōlō ya boditse
 boxolo, ya humana mapolofolo
 a fula, ya patlalatsi. Sivaraki
 se kokwane se apara mekxophang
 mekxophana ne mekxororo.

182 Folklore Poetry No. 31 K34/12

Ha di ji di šadiše marapo,
 # tau tša Bokone. Senthunthša-
 marole se a ~~st~~ runyarunya,
 lebelō la sōna le feta la
 kxatwane, bo leobu ke ^{bo} masāla
 moraxo. Ke se inthōitše moya, re
 šala re zhibile diinkō, e bang
 thūthoane ya bo komosala.

Se na riotlo tše telele, masuxwane
 ke a manyane, ke kxanyēla
 kxanyēla le tefane, ke šia lerole
 le bidiketše nthaxone bang
 seepa epa ^{ngqutswana} makhaxwe,
 nto ya bo Makhwana a
 bo Birwa. Se pane dipokolo,
 epya ke pana ke mooya,
 moya o tšwang America sa
 bo Mokxadi. Ke ke feta tseleng
 ke ngwana we; ngwana we;
 ke feta ke letše, ke hopotše twa
 ke yang, diintlanya di šala di
 di ntota mohlala: thōnkudu
 ya romanaka lenkong, se epi motu
 se ke sefela, ^{ke} feta ~~ke~~ dipeni: Penii
 Penii; Penii Penn

182 Folklore. Poetry. No. ³¹~~31~~ K34/12

Xa se kivanu le badiidi, fêla
ke nyakana le dikwêle, baefi
ba dipeni.

^{Kxomo} ~~Kxomo~~ o llang a basesothwana; ^{benye} ~~benye~~ ba
~~hoho~~ ba ^{tho} chaba ho botana. Ka rare ka
matlata re pholohile, he morula ~~ate~~ nkô tša
Kxokong, re tla dika re inyêla Pwana, ^{enya} ~~enya~~
selô sa ho nontša mala. Ethwa tša mosela wa
nkotana, mathalaha makakatledi, tše di
tšereng mosadi a hlala, a re nna ha ke tšewe
ke di ja ~~Map~~ Maleko. Hara iphsina ha
ra itlomoka, ka diperekisi tša bo Ralebeneke,
^{Ramakama} ~~moxop~~ ka kxetse ya dithotse, ~~moxop~~ xa
tho ~~wa~~ wa bo Baas, ka nthša lesome ka
patêla; ha ba re Noi hake a phinya, Noi o
phintše re bva pudi. Sebaretane ke molo
o jêla patše ka ntlong. ~~ke~~ ke phinya ke
Kxotše eng a ~~bo~~ Motadi, ~~re~~ bo Motadi
a mphile thêrô tše pedi tša mmidi. Tau
ga byalwa, ke holla ke ya hae. Mabêlê
a mela ~~mesela~~, mesela ya ^{mela} mela batho.
O še bone pudi bokokoma, bo pudi thôkô
ba tšwa xôna.

8/12 182¹¹ Folklore Poetry. No. 31 K34/12

18 JAN 1935
 Lešaka le bolêta, ke thotê ya xa
 Maphuti, Makoši a kwa tsatsis le tšwang
 le a bidiwa ke morwa letofana la Kraka,
 ore ntle le šimere photse di a Naba,
 yo asa tšeng ke Moxelo o noši Ramapulana,
 xa anne, ke yêna a ho duma Morodu,
 morwa Maakxame wa mametša

Kwidi' Kwiti', Motshenthse Morodu, na o
 tšwa kae Morwa patlana a thšipi, e bo o
 hlaxa o bapile le pula, le maoto a le ditšêkê
 Morodu, thšipi ya mametša a Morwa a
 Maakxame a mametša Kwidi' Kwiti'.

Naka tša Tlou di hlabile lefsika, tša
 pharoxana tša tšwa di thgere thsere. Sehanyê
 o fentše ke Morulane. O bo pile thaba
 mohlakeng, wa bopa boja makhura a
 hola, a Holomela, ye dula ka yêna dim
 Sa Matwaka, o seke ke khutlo sa ronna
 diphiri. Ends

Informant = Mrs. M. Mahloana

Residence = Carlstube

Initiation = Ledingoana

From A. J. Mahloana

Carlstube P. Bag,

end s 182 - via P. P. Rust